

Ярошевич І.А., к.філол.н., доцент,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана,
Київ, Україна

ПИТАННЯ МОВНО-КОМУНІКАТИВНОЇ КУЛЬТУРИ В УМОВАХ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

Yaroshevich I.A., Candidate of Philology, Associate Professor,
Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman,
Kyiv, Ukraine

THE ISSUE OF LANGUAGE AND COMMUNICATIVE CULTURE IN THE CONDITIONS OF THE RUSSIAN-UKRAINIAN WAR

***Abstract.** The article draws attention to the topical issues of the linguistic and communicative culture of speakers in the extreme conditions of the Russian-Ukrainian war, elucidates the role of language as a factor of stability and a marker of resistance in the war, draws attention to the importance of observing stylistic and ethical standards of communication.*

В усі періоди розвитку людство було небайдужим до ролі рідної мови в житті суспільства, до питань формування мови, її витоків, утвердження й активного функціонування. Особливий інтерес до ролі мови виявлявся саме у ті часи, коли життєво необхідним поставало питання її самозбереження, виокремлення з-поміж інших мов світу, а відтак – навіть питання: бути чи не бути мові. Історична доля української мови та її носія, як відомо, склалася трагічно. Чого варті лише насильницькі Валуєвський циркуляр та Емський указ у другій половині XIX століття, якими заборонялося функціонування української мови у сфері суспільно-політичного, економічного, культурного та наукового життя українського народу. Такі дії з боку імперської Росії дестабілізували суспільство та водночас розхитували, нівелювали норми української літературної мови на всіх її рівнях, позбавляли її питомих самобутніх рис. Подібні процеси негативно впливали на українське суспільство через мовні питання і протягом XX - початку XXI століття.

Сьогодні, у часи невинуватеної збройної агресії проти нашого народу, надзвичайно актуальними постають питання *мовно-комунікативної культури*, зокрема привертає пильну увагу науковців вивчення тих процесів, що супроводжують мовне контактування в різних комунікативних ситуаціях. Безпосередньо чи опосередковано мовне контактування через своїх носіїв-мовців виконує різні *суспільні функції мови*. Питання *мовно-комунікативної культури* постійно перебували й перебувають сьогодні у полі зору вчених-мовознавців як практиків, так і теоретиків, зокрема таких лінгвістів, як Б. Антоненко-Давидович, Ф. Бацевич, К. Городенська, С. Єрмоленко,

С. Караванський, А. Коваль, Г. Мацько, Л. Масенко, М. Пилинський, О. Пономарів, В. Русанівський, П. Селігей, О. Сербенська та ін..

Лінгвісти зазначають, що учасники *комунікативного процесу* мають не тільки вільно володіти засобами мови, знати її закони на різних структурних рівнях, формувати свої думки чітко, логічно й послідовно (*мовна компетенція*), але й уміти використовувати мову в певній конкретній комунікативній ситуації (*комунікативна компетенція*) [2, с. 123-125]; дотримуватися чистоти мови, яка є запорукою її виразності й естетичності [7, 2003, с. 415].

Мова завжди була і є рушієм змін не тільки у свідомості людей, а й у суспільстві загалом. Характеризуючи феномен мовлення людини на сучасному етапі, науковці неодноразово зазначали, що саме в усній формі мови «надзвичайно різнобічно виявляється людська сутність – психічні особливості, інтелект, світосприймання, спосіб мислення, виховання, здатність називати, оцінювати, контактувати з іншими та впливати» на оточення [10, 2003, с. 8].

Останнім часом ми стаємо свідками певних змін щодо дотримання *комунікативних норм, мовленнєвого етикету*, які прогнозовано будуть відтворюватись у різних текстах, впливаючи тим самим на стиль спілкування, його ефективність і ступінь взаєморозуміння, на позитивне мислення – а це, безперечно, основа *комунікативної культури*.

Прогнозованою є реакція мовців-українців на реалії життя за умов постійної психологічної нестабільності в умовах тотальної війни, стресу, військової агресії, геноциду проти нашого народу, лінгвоциду, непримиренної ідеологічної конфронтації з ворогом. За спостереженнями мовознавців, об'єктивним є прагнення мовців в таких умовах створювати низку різних номенів на позначення того чи того процесу, що відбивають також і манеру ведення розмови відповідно до вживаності нових слів і стійких словосполучень у різних функційних стилях – від стилістично нейтральних до стилістично знижених маркованих, знижено-просторічних, властивих некодифікованому розмовному стилю. У цьому виявляється спроможність мови використовувати всі можливості (словотвірні й семантичні новотвори, поширеність okazіональних назв з переважно негативною аксіологією) для того, щоб значення слова було найбільш емоційно точним, влучним і яскравим.

Стиль мовлення - це «своєрідна зовнішність автора, що виказує культуру його мислення та знання мови» [9, 2012, с. 44], адже у процес спілкування людина входить як особистість, з усіма властивими їй рисами [2, 2004, с. 188], певними цінностями, психологією, мовними смаками.

Отже, необхідно з позицій естетичних, етичних та прагматичних спробувати оцінити причини появи тих конструкцій, які часто-густо виходять за межі *етики спілкування*, засмічують наше мовлення. Мовна спільнота наразі фіксує численні зміни в характері *комунікації*, що доводить беззаперечність думки

про те, що мова сьогодні, у часи війни, стає своєрідним маркером спротиву агресії, є засобом оперативного реагування на зміни подій у житті суспільства.

Список використаних джерел:

1. Антоненко-Давидович Б.Д. Як ми говоримо. К.: Українська книга, 1997.
2. Бацевич Ф. Основи комунікативної лінгвістики: *підручник* / Ф. Бацевич. Київ: Академія, 2004. 342 с.
3. Городенська Катерина Українське слово у вимірах сьогодення. Вид.друге, істотно доповнене. К.:КММ, 2019. 208 с.
4. Культура мови на щодень. К.: Довіра, 2000.
5. Культура української мови: *Довідник* / За ред. В. М. Русанівського. К.: Довіра, 1990.
6. Мацько Л.І., Кравець Л.В. Культура української фахової мови: *Нав.посіб*. К.: ВЦ «Академія», 2007. 360с.
7. Мацько Л.І., Сидоренко О.М., Мацько О.М. Стилїстика української мови: *Підручник*. К.: Вища школа, 2003.
8. Пономарів О.Д. Культура слова: Мовностилістичні поради. 2-ге вид. К.: Либідь, 2001.
9. Селігей П. Мовна свідомість: структура, типологія, виховання. К.: Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2012.
10. Сербенська Олександра Культура усного мовлення. *Практикум*. Львів, 2003.
11. Український правопис. Доповнене видання. К.: Наук.думка, 2019.
12. Читай і знай! // *Довідник-практикум з сучасної української літературної мови* / Автори: Н. Дзюбишина-Мельник, О. Лаврінець, К. Симонова, І. Ярошевич. 3-є вид., доповнене. К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2018, 114с.

СЕКЦІЯ 4. ПІСЛЯВОЄННЕ ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ: ЛІДЕРСТВО І НАЦІОНАЛЬНІ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ

Stankevičiūtė S., PhD,
Mykolas Romeris University, Lithuania

SUPPORTIVE REGULATORY AND POLICY ENVIRONMENT TO PROMOTE INNOVATION AT DEFENCE ECOSYSTEM

Abstract. *This conference proceedings explores supportive regulatory and policy environment as a measure to promote innovation in defence. It discusses the challenges faced by the defence industry. The importance of government support in promoting innovation in the defence industry is emphasized, with specific measures*